

شهرسازی پایدار در مناطق کویری

(نمونه موردی : شهر ابوزیدآباد)

۱- فاطمه دست مردی

دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری، ایران

Dastmardi.fa@gmail.com

چکیده

رشد سریع جمعیت و گسترش ناموزون شهرنشینی در کشور، آهنگ بحرانی نمودن مسایل محیط طبیعی در شهرهای کویری، که تشکیل دهنده بخش قابل ملاحظه‌ای از شهرهای ایران هستند را سرعت بخشیده است. محدودیت منابع طبیعی و وضعیت حساس زیست محیطی این مناطق (همچون محدودیت اراضی مناسب، آب، و ...)، مدیریت صحیح و بهره برداری پایدار از منابع مزبور را اقتضا می نماید. بدون شک، دانش معماری و طراحی شهری، که به عنوان رشته‌هایی که مسئولیت شکل‌دهی کالبدی محیط شهرها را به عهده دارند، می‌توانند نقش دوسویه‌ای، در جهت حفظ و ترمیم ظرفیت‌های محیطی و یا متقابلاً در جهت تخریب و آسیب‌رسانی غیرقابل جبران به محیط طبیعی ایفا نمایند. بر اساس مطالعات صورت گرفته، اصول معماری پایدار در بسیاری از بناهای بومی و سنتی کشورمان، به طور نسبی رعایت شده است؛ از این میان معماری بناهای روستایی به عنوان نمونه‌ی بارزی از بومی‌مداری، معیارهای همراهی با پایداری از قبیل حفظ محیط زیست و استفاده از عوامل مفید اقلیمی در درون بنا را با نگاه به عناصر شکل دهنده‌ی معماری بومی از قبیل فرهنگ، اقتصاد، اجتماع و طبیعت به درستی رعایت نموده است. نگاهی به بافت‌های تاریخی و معماری شهرهای کویری ایران نشان می‌دهد که ساکنان این مناطق یکی از بارزترین وجوه شناسایی قوانین حاکم بر عالم وجود و طبیعت را که منبعث از جهان‌بینی اسلامی می باشد در جهت ایجاد محیطی پایدار و مناسب زندگی انسان، تجلی کالبدی بخشیده‌اند. این شهرها اصول و روش‌هایی را به کار گرفته بودند که نه تنها تخریب و خسارتی را به محیط تحمیل نمی‌کردند، بلکه همواره به عنوان عامل کمال بخشیدن به محیط نیز ایفای نقش می‌نمودند. به عبارت دیگر اصول شکل دهنده این شهرها نه تنها پاسخ‌گوی نیاز انسان بوده اند، بلکه فراتر از آن در جهت رشد و تعالی او نیز ایفای نقش می‌نمود. نمونه موردی بحث شده، شهر ابوزیدآباد از توابع کاشان و بررسی ویژگی‌های شهرسازی و معماری سنتی آن است. روش تحقیق حاضر به شیوه توصیفی تحلیلی است و بررسی میدانی نیز انجام شده است.

کلمات کلیدی: شهرسازی، پایداری، مناطق کویری، ابوزیدآباد

۱- مقدمه

بخش قابل ملاحظه‌ای از سکونتگاه‌های ایران را شهرهای واقع در حاشیه کویر تشکیل می‌دهند. این شهرها، در طی سه دهه گذشته به شدت در معرض تحولات کالبدی ناشی از تجربه‌ی آموزه‌ها و روش‌های معماری و طراحی شهری مدرن قرار داشته‌اند. برخی از پیامدهای نامطلوب مزبور، شیوع و رواج ساختمان‌های ناهمساز با اقلیم گرم و خشک این شهرها و صدمه رساندن به منابع زیست محیطی، نظیر تخریب اراضی مستعد کشاورزی در اثر گسترش هرز و بی‌رویه شهرها است که در قالب